

безмежність, бо „все можливе тому, хто вірує” [Марко 9:23]. Людина здійснює раптовий стрибок з не автентичного буття у незнане, але автентичне буття, використавши все пізнане як простір для розгону. На відміну від умоглядної філософії, біблійна філософія є засобом проникнення у зону містичного, нез'ясовного, чие реальне існування, тим не менш, є цілком очевидним і незаперечним. Для того, щоб переконатися в тому, що дане твердження не є нісенітницею, достатньо підняти очі і подивитись на зоряне небо, де сяють давно згаслі зірки.

Життя – в розумінні Шестова – це не гармонійний космос, а безладний хаос, в якому людина губиться. Для Шестова сам факт життя в світі має релігійний смисл, бо людина існує у світі, створеного із нічого надприродною істотою. Коли божественне „все можливо” проявляється у небезпечні, критичні моменти життя людини (як це трапилося в житті благочестивого Іова), відбувається реактуалізація первісного моменту креації чи блаженної стадії початку світу, коли ще не існувало ніяких соціальних законів і моральної регламентації, а панувало суцільне беззаконня. На думку Шестова саме стан беззаконня є головною передумовою для вільної, творчої діяльності та й самого життя в цілому [3, с.520]. Філософ прагне жити за межею того, що називається пізнаванням світом, прирікаючи себе у кінцевому рахунку на самотність.

Отже, стрижнем біблійної філософії Шестова є містичне поривання за кордони профанного світу раціоналізованої буденності з метою набуття загубленої значущості і блаженства „початку світу” і внаслідок цього відкрити новий творчий спосіб буття в світі.

1. *Шестов Л. Сочинения в 2-х томах.* – Т.1. – М.: Наука, 1993;
2. *Шестов Л. Апофеоз беспочвенности.* – М.: ООО „Издательство АСТ”, 2000;
3. *Шестов Л. Апофеоз беспочвенности.* – М.: ООО „Издательство АСТ”, 2000.

Марія Мазурик

Національний університет «Львівська політехніка»

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ ПОШУКИ Л. ШЕСТОВА ТА С. К`ЄРКЕГОРА НА МЕЖІ СИНТЕЗУ РЕЛІГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Аналізуючи типово екзистенціальні тенденції у філософії важко оминати постаті таких відомих мислителів як Л.Шестова та С.К`єркегора. Саме в екзистенціальній філософії датського проповідника Л. Шестов впізнає глибоко споріднений йому дух. Критика раціоналізму та умоглядної філософії, відхід від Сократа та Г. Гегеля до Авраама та Іова, виступи проти етики та всезагальності істини, проблема буття та людського існування, відчай, вибір, усунення етичного абсурдом віри – ось лише невеликий перелік того, що зближує цих, на перший погляд, таких різних філософів. С. К`єркегора був першим, хто свідомо протиставив екзистенцію абстракціям логіків. Подібне протиставлення не було випадковим, адже розум та раціональність у філософії

С. К`еркегора символізують собою сферу несправжньої онтології, на протипагу якій датський мислитель утверджує нову онтологію – конкретну, екзистенціальну, філософська значущість якої перевершує важливість онтології, заснованої на абстрактних, об'єктивних, спекулятивних судженнях.

Взагалі екзистенціалізм, на протипагу методологізму та гносеологізму, які були поширені на початку ХХ ст., намагається відродити онтологію. Як і „філософія життя”, екзистенціалізм прагне збагнути буття як дещо безпосереднє та подолати інтелектуалізм традиційної раціональної філософії та науки. Але якщо представники „філософії життя” в якості вихідної реальності виділяли переживання, то екзистенціалісти, навпаки, прагнуть подолати психологізм і розкрити онтологічний сенс переживання, що виступає як спрямованість на дещо трансцендентне самому переживанню. Тому відчай, існування, віра, відношення людини до Бога та інші категорії, які ми зустрічаємо у філософії С. К`еркегора та Л. Шестова, носять онтологічне навантаження, оскільки вони постають єдиними умовами існування індивідуальності, як прояву буття.

Вводячи нову онтологію, С. К`еркегор наголошує, що під екзистенцією він розуміє перш за все людське буття, людське існування (*existentia* – лат. існування). Так на протипагу класичній філософії, яка називає істину необхідною та універсальною сутністю, що відображає загальну структуру буття, С. К`еркегор піднімає питання про сенс і можливості буття людського. Більше того, останнє і виступає тим вузлом, через який стає можливим питання стосовно буття як такого, оскільки таємниця буття осягається лише в людському існуванні. Бог, як трансцендентне, виступає визначенням людського існування, а не людського буття. Причиною цього є людська некоріненність в бутті, через що єдино можливим способом буття людини стає існування. Так для Л. Шестова Бог є таким же ірраціональним, як і глибини людської душі, як істина, як життя. Бог, на переконання російського філософа, постає у вигляді деякої таємничої, абсолютно невідомої сили, яка може відкритися в трансценденції. Більше того, Л. Шестов виступає проти будь-яких спроб доведення існування Бога чи прояснення його сутності, оскільки вважає, що людина переносить на Бога свої, виключно людські, характеристики. А Л. Шестов прагнув знайти живого Бога, а не Бога філософів чи моралістів. Людина повинна стати у абсолютне відношення до Абсолюту, яке можна розцінювати як підтвердження того, що лише наявність Бога (як Абсолюту) виправдовує абсолютність людської унікальності, що в очах С. К`еркегора постає єдиним видом справжнього буття. Це, на думку датського філософа, і є справжньою онтологією, що передбачає передусім людське індивідуальне відношення до Абсолюту. Подібної думки дотримується і Л. Шестов, який вірив, що лише Бог є найбільш надійною та виправданою умовою людського існування.

Тому головним визначенням існування в екзистенціалізмі постає його відкритість трансцендентному, Богу. Екзистенція – це не більше ніж аббревіатура для вираження всієї повноти людського існування, яке кожен глибоко переживає, але яке не піддається об'єктивному пізнанню: екзистенція

лише фіксує відкритість людині її власного буття. Це дає підстави С. К`еркегору використовувати термін „екзистенція” для позначення неузасадженості людського існування, можливості його виходу за будь-які межі. Л. Шестова дотримується аналогічної думки, переживаючи існування як свободу індивідуального існування всього і вся – від каменя до Бога – як чудо, як творчу містерію і необмежену можливість. Іншими словами, життя постає для Л. Шестова в якості непередбачуваності, творчості та свободи.

Леся Проданик

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЕЗОТЕРИЗМ У ФІЛОСОФІЇ МИКОЛИ БЕРДЯЄВА

Російського філософа М.Бердяєва відносять до філософів-екзистенціалістів, але й досі остаточно не визначено специфіку його творчої діяльності. Творчий стиль філософа критикували його сучасники, зарубіжні філософи, називали його філософом-бунтівником. Окремі дослідники вважали, що М.Бердяєв перетворювався з філософа на пророка, інші вказували на його містицизм, а російський філософ В.Розін запропонував охарактеризувати мислителя як езотерика [див.: 5, с.68]. Більшість істориків філософії вважають, що це найкраще визначення специфіки творчої діяльності М.Бердяєва: “поняття езотеричного світу включає в себе й містику як форму внутрішнього самоздійснення, і пророкування як форму внутрішнього прояву” [6, с.49].

Зауважимо, що сьогодні езотеризм дещо змінився, він – звернений до всіх. Новітній езотерик прагне пропагувати своє вчення. У реформованому езотеризмі форма вираження і трансляція невід’ємна від змісту і є способом його реалізації. Цю форму, використану М.Бердяєвим, називають “пневмотерапією” [6, с.50]. На відміну від З.Фройда, він пропонує лікувати людину від трагізму її існування шляхом переведення інформації зі свідомості в дух з подальшою її корекцією.

Однією з рис езотеризму є сприймання реального світу як несправжнього і впевненість, що в ньому неможлива істинна реалізація людини. Тому езотерик шукає іншої сфери людського самовираження, що приводить його до втечі від дійсності у свою суб’єктивність. Та кожен езотерик здійснює це по-своєму, що й формує специфіку його творчості.

Таку сферу людського самовираження шукав і М.Бердяєв, вважаючи, що нею може стати сфера смислу. Для мислителя сферою смислу постає діяльність людського духу, зверненого до світу суб’єктів, який у формах свого прояву задається світом смислів. Цим філософ применшує творчу роль Бога, надаючи більшого значення творчій ролі людини, яка здатна творити онтологічні смисли: “Пізнання передбачає не ідеальне, позалюдське буття і повну пасивність людини, яка впускає в себе предмет пізнання, світ сутностей..., а духовну людину і її творчу активність” [2, с.26].